

PRED VAŽNO ODLOČITVIJO PREDSEDNIKA EISENHOWERJA**SOVJETSKA RUSIJA IN AMERIKA SE PRIBLIŽUJETA****Ducat vodikovih bomb lahko uniči nemški narod - „Mali prihran-ki“ Amerike - Jugoslavija ter sporazum med vzhodom in zapadom**

V tem tednu bo imel predsednik Eisenhower s političnimi in vojaškimi voditelji Amerike posvetovanja, katerih zaključki utegnejo biti velikega pomena za vse države in narode na svetu.

Po približno enem desetletju brezplodnega pričkanja in neuspešnih pogajanj s Sovjetsko zvezo o splošnem razoroževanju je prvič zasijalo človeštvu upanje, da se vzhodni in zapadni tabor vsaj v nekaterih točkah in začasno sporazumeta. Zastopnik Amerike, g. Stassen, ki je vodil več tednov razgovore z Rusi v razorožitvenem odboru Združenih narodov v Londonu, je prinesel namreč v Washington Eisenhowerju precej ugodne novice.

Sporočil mu je, da je padla ena glavnih ovir, ki je doslej bila na poti sporazumu. Amerikance je vselej trla skrb, kako zagajati, da se bo morebitna pogodba o razoroževanju resnično izvajala. Bili so se, da bi se Rusi v daljni Sibiriji skrivaj ne oskrbovali z atomskimi bombami. Zato je Eisenhower l. 1955 predlagal, naj vsaka država dovoli, da se njeno ozemlje stalno nadzoruje iz zraka. Rusi so tedaj to odklonili, češ da ne morejo dovoliti tujim letalom, da bi svobodno krožila nad Sovjetsko zvezo ter fotografirala, kar se jim zljubi.

Sedaj so pa svoj odpor opustili ter v načelu sprejeli Eisenhowerjevo zahtevo.

**KAJ ŽENE VELESILE
K PORAVNAVI?**

Razen tega je Stassen obvestil Eisenhowerja, da se Rusi ravno tako kot vsi drugi narodi odkritosrečno boje grozot bodoče jedrne vojne. Voditelji v Kremlju resnično žele, da se ohrani v svetu mir. Radi bi znižali ogromne izdatke, ki jim jih nalaga vzdrževanje oboroženih sil.

Kar žene velesile k poravnavi, je torej dvojje: strah pred smrtnimi posledicami splošnega atomskega spopada in nujna potreba, da se znižajo čedalje hujša davčna bremena.

Gorje, ki bi ga atomska vojna nakopala človeštvu, je jasno razvidno že iz naslednjih številčk. Ko je l. 1945 padla na Hirošimo prva bomba, so strokovnjaki izračunali, da bi 3000 takih izstrelkov zadostovalo, da se uniči in iztrebi ves nemški narod. Medtem so izumili strahotno vodikovo in kobaltovo bombo, katerih rušilna moč je parstokrat večja. Za uničenje nemškega naroda bi po sodbi izvedencev ne bilo več potrebnih 3 tisoč, temveč reci in piši le 12 takih bomb.

Amerika in Sovjetska Rusija imata, kakor beremo, v svojih skladiščih nakopičenega že toliko jedrnega orožja, da bi z njim lahko

dvakrat razdejali ves svet. Če bi se naša zemlja spremenila v kup ruševin in iz njih na čudežen način spet vstala, bi jo Amerikanci in Rusi lahko še enkrat uničili!

Kdo naj v takih razmerah sproži novo svetovno vojno? To bi lahko naredili samo brezvestni zločinci ali pa blazniki, ki bi jih bilo treba čimprej strgati z ministrskih stolčkov in jih vtakniti v norišnico. Saj so že običajni atomski poskusi v mirnem času lahko pogubni za zdravje ljudi in njihovih daljnih potomcev.

**DAVČNA BREMENA
POSTAJAJO NEZNOSNA**

Druga stvar, ki sili Ameriko in Sovjetsko Rusijo k vsaj delnemu sporazumu, je pa izrazito gospodarske prirode.

Atomsko orožje in z njim združeni poskusi so, kot znano, tako dragi, da si jih danes v polnem obsegu lahko privoščita samo dve orjaški deželi: Združene države in Rusija. Vse druge države so prerevne, da bi se mogle spustiti v uspešno tekmo.

Toda žrtve, ki jih morajo ameriški in posebno še sovjetski davkoplačevalci zavoljo tega nositi, so zelo velike. Rusija je brez dvoma dežela skoro neizčrpnih naravnih bogastev. V nekaj desetletjih se ji je posrečilo ustvariti najmočnejšo industrijo na evropski celini. Življenjske razmere njenega prebivalstva so pa kljub temu očitno precej slabše, kot so tiste v srednji ali zapadni Evropi, da niti ne govorimo o Ameriki: delovnim ljudem primanjkujejo stanovanja, primanjkuje jim obleke in razne druge stvari, ki delajo življenje prijetno in udobno.

Stalinovi nasledniki se dobro zavedajo, ka-

ko sovjetske množice hrepene in hlepe po teh dobrinah. Od tod geslo, lki ga je Malenkov z uspehom vrgel med ljudstvo, ko je po diktatorjevi smrti postal načelnik vlade: po velikem trpljenju vojne naj Rusija razvoj težke industrije nekoliko zaustavi ter naj se vrže v prvi vrsti na proizvodnjo predmetov široke potrošnje.

Zavoljo tega je Malenkov sicer padel, toda Hruščev danes sam uvideva, da je bila osnovna misel politike Malenkova pravilna. Tudi Hruščev se zaveda, da se more nova vladavina le tedaj ohraniti in držati v ljudstvu, ako upošteva njegove zahteve po udobnejšem, človeka dostojnem življenju. Ta cilj je pa dosegljiv, samo če se znatno znižajo ogromni stroški za oborožene sile.

V nekoliko sličnem položaju se nahaja tudi Eisenhower. Ameriški državljani žive sicer v blaginji, kakor še nikoli v svoji zgodovini, toda navzlic temu so začeli tudi njim presedati čedalje hujši davki, ki jih morajo plačevati za vojsko in pomoč tujini. Eisenhower prejema že dalj časa od vseh strani pisma in pozive, naj vsaj »nekoliko« zniža izdatke v državnem proračunu. Za letos naj črta vsaj tri milijarde dolarjev, kar pomeni domala dva tisoč milijard lir. Po naših pojmih so to astronomske ali zvezdoslovne številke. Za Amerikance naj bi pa hlepe le majhen prihranek.

Eisenhower te zahteve odločno odbija, češ da mu je denar nujno potreben, ako naj vodi uspešno borbo s Sovjetsko zvezo. Zato je njegova priljubljenost v ameriškem ljudstvu zadnje čase precej padla.

Iz političnih težav se lahko izkoplje samo, če se z Moskvo vsaj delno sporazume glede razoroževanja.

Znižanje stalnih armad

To so sile, ki ženejo Ruse in Amerikance k poravnavi.

Po večtedenskih pogajanjih, ki jih je v imenu Amerike vodil v Londonu Stassen, v imenu Kremlja pa Zorin, sta se diplomata zedinila v dveh rečeh. Najprej v tem, da je treba podvreči širok pas držav v Evropi stalnemu vojaškemu nadzorstvu. V te dežele naj bi lahko vsak čas prišli ameriški, ruski in drugi strokovnjaki, da se prepričajo, kako so oborožene in kaj se v njih godi. Poleg tega bi bilo tudi dovoljeno jih nadzirati iz zraka.

Samo v tem se niso še zedinili, katere države naj bi spadale v ta pas. Po sovjetskem mnenju bi bilo potrebno postaviti pod stalno nadzorstvo vso Nemčijo, del Velike Britanije, znatne predele Poljske in severno Italijo do Florenee. Amerikanci pa žele, naj se An-

glija izključi iz nadzorovanega pasa, pač pa podrede stalnemu nadzorstvu poleg Nemčije in Poljske tudi del Rusije do krimskega polotoka na Črnem morju in vsa Italija.

Zanimivo je pri tem, da so se Amerikanci in Rusi o teh stvareh menili in pogajali, ne da bi prej obvestili o svojih načrtih zapadne države. Članov Atlantske zveze se je zavoljo tega seve polastila velika vznemirjenost in nevolja. Ameriki so očitali, da nastopa na lastno pest. Da bi zaveznike pomirili, so se Amerikanci, kakor se zdi, domenili z Moskvo, da naj se stalno nadzorstvo izvaja iz sedaj poskusno samo nad ozemlji, ki spadajo pod oblast Amerike in Rusije: nad delom Sibirijske, nad ameriškim polotokom Alasko

NOVICE Z VSEGA SVETA

»MOST MED SOSEDNIMA NARODOMA«

V Rimu se je sestel na prvo sejo stalni italijansko-jugoslovanski odbor, ki ima po londonski pogodbi iz l. 1954 nalogo, da se bavi s položajem narodnih manjšin na bivšem Svobodnem tržaškem ozemlju ter daje v tem vprašanju obema vladama primerne nasvete. Na odbor se lahko obrne s pritožbami in vprašanji vsak član manjšine, ki misli, da se mu godi krivica.

Vodja jugoslovanskega odposlanstva generalni konzul Mitja Vošnjak je ob odhodu v Rim izjavil časnikarjem, da je »priznavanje pravic narodnih manjšin eden najosnovnejših pogojev za sodelovanje med obema sosednima državama. Manjšine ne smejo biti vir razdora in medsebojnih sporov, temveč most, preko katerega naj si sosedna naroda prožita roke v prijateljski pozdrav«.

Z izjavo se od prve do poslednje besede strinjamo. Nekoliko nerodno je le to, da je bila podana ravno v nedeljo, to je isti dan, ko sta se slovesno odpravljali in *blagostavljali* na slovenskem Proseku in v slovenskem Sesslanu dve veliki italijanski naselbini »julijskih in dalmatinskih beguncev«, katerih namen je, da se z njima čimprej potujči slovenska tržaška okolica in naša obala — od Trsta do Tržiča. Obe naselbini predstavljata najhujši vdor tujcev v našo narodno posest, kar smo jih tržaški Slovenci doživeli v zadnjih stoletjih. To je bil »prijateljski pozdrav«, ki ga je naše ljudstvo ravno v nedeljo prejelo od sosedu.

Načrtna kolonizacija slovenske zemlje, ki je v očitnem nasprotju s črko in duhom londonskega sporazuma, bi morala biti ena prvih zadev, s katero naj bi se pečal italijansko-jugoslovanski odbor.

NOVA ITALIJANSKA VLADA

Italija je dobila enobarvno vlado, sestavljeno iz samih demokristjanov. Ministrski predsednik je postal stari senator Adone Zoli, podpredsednik in zunanji minister pa Giuseppe Pella.

Ker demokristjani sami nimajo v parlamentu večine, bo obstoj vlade odvisen od zadržanja nasprotnikov. Zdi se, da ti hočejo dati Zoliju priložnost, da poskusi svojo srečo: kakor beremo, se nameravajo liberalci, monarhisti, mislini in tudi razni socialisti glasovanja vzdržati ali pa ostati doma. Zoli bo torej brzkone dobil zaupnico.

Za nas Slovence je važno predvsem to, kakšno stališče bo zavzel do zakonitve slovenskih šol novi minister prosvete Aldo Moro. Želimo, da bi pokazal vsaj toliko razumevanja za naše pravice kot njegov predhodnik socialni demokrat Ernesto Rossi. Vlada ima sedaj priliko, da dokaže Slovenem, ali je resnično krščanska in demokratična.

TITO MED AMERIKO IN RUSIJO

Amerika je, kot znano, sklenila obnoviti vojaško pomoč Jugoslaviji, češ da je z dejavnimi dokazala svojo neodvisnost od Moskve. Med drugim naj bi Jugoslavija dobila 300 modernih letal na reakcijski pogon.

Koj zatem je pa Beograd presenetil svet z izjavo, da mora Jugoslavija še dobro premisliti, če ji sploh kaže sprejeti pomoč, ki

je odvisna od mnenja Amerike, ali Beograd vodi pravilno politiko z drugimi državami. Na pomoč, ki se lahko vsak čas ustavi ali zmanjša, se jugoslovanska vojska ne more in ne sme zanašati.

V torek je maršal govoril tudi o razmerju do Sovjetske zveze. Napovedal je dan, ko bodo odnosi med Jugoslavijo in Rusijo postali prav gotovo spet dobri in prijateljski. To se bo zgodilo, je brzkone mislil, tedaj, ko se bo Moskva sprijaznila z dejstvom, da je Jugoslavija neodvisna država, ki se ne bo vključila v komunistični vzhodni tabor, a se obenem odrekla sleherni titovski propagandi zoper Kremelj v sosednih komunističnih deželah.

Medtem je dospela v Jugoslavijo prva skupina ameriških lovcev S 86 na reakcijski pogon. To je baje le začetek ponovne pomoči Amerike jugoslovanskim oboroženim silam.

PADEC FRANCOŠKE VLADE

Ker je Guy Mollet ostal v torek pri glasovanju za zaupnico v parlamentu v manjšini, je odstopil. Na oblasti je bil od 2. marca 1956, to se pravi 15 mesecev in 20 dni. O njegovi vladi, ki je trajala razmeroma kratko časa, pišejo, da je bila *najdaljša v povojni dobi*. Skoro nobena ni živela več ko eno leto, po navadi je trajala le nekaj mesecev, kar dokazuje, kako šibka in majava je francoska parlamentarna demokracija.

GOMULKA JE ZOPET ZMAGAL

Osrednji odbor poljske komunistične stranke je imel te dni zasedanje, na katerem so stari Stalinovi pristaši skušali dvigniti opozicijo proti Gomulki. Njihov poskus se je pa izjalovil, ker je ogromna večina potegnila z Gomulko, na čigar predlog so bili zatem izključeni iz stranke trije bivši stalistični veljaki: nekdanji ministrski podpredsednik Berman, policijski minister Radkiewicz in bivši njegov namestnik Mietkovski. Obdolženi so številnih protizakonitih dejanj, ki so jih zagrešili za časa Stalina.

Osrednji odbor je ob koncu sprejel resolucijo, s katero ponovno odobrava Gomulkov program. V deželi naj vlada brezpogojna zakonitost in oblastva naj se čim manj vtičujejo v zasebno življenje državljanov. Upravo industrije je treba izročiti v roke delavcev in nameščencev, v poljedelstvu naj pa sami odločajo. Vlada mora dovoliti zasebna podjetja ne le v obrti, temveč tudi v trgovini. Odnosi med Cerkvijo in državo naj se pravično uredi.

Vladislav Gomulka je torej zopet zmagal.

NEMCI V ŠVICI

Švico sestavljajo, kot znano, štirje enakopravni narodi: Nemci, Francozi, Italijani in Ladinci. Najbolj se množe Nemci, medtem ko Francozi in tudi Italijani pojemajo. Leta 1910 je prišlo na 1000 prebivalcev še 81 Italijanov, danes pa le 59. Iz tega pa nikakor ne sledi, da so Italijani narodno zatirani.

Italijanščina je v Švici uradni jezik, v italijanskem Ticinu se ne opravlja le ves pouk otrok v materinščini, temveč je po zakonu tudi *vsako priseljevanje tujcev prepovedano!* Če že pride Nемец v Ticino, se mora prilagajati navadam domačinov in nima pravice, zahtevati zase kakih posebnih ugodnosti ali celo lastnih šol. Ako mu to ni prav, pravijo Švicarji, naj se vrne, od koder je prišel, saj ga ni nihče klical v Ticino. Osnovno načelo švicarske politike je, da mora narodna posest vseh državljanov ostati za vsako ceno — nedotaknjena. Tako je tudi poskrbljeno, da naj bo Ticino za vse čase čisto italijanska zemlja.

VOLITVE V BOCNU

V glavnem mestu Južne Tirolske so bile v nedeljo občinske volitve. Od 40 svetovalcev so jih dobili nemški domačini 9, vse ostale sedeže so pa zasedli italijanski priseljenci, ki so popolni gospodarji nekdanj povsem nemške občine. V mestu živi danes okoli 80 tisoč ljudi, med katerimi je samo še 17 tisoč Nemcev. Nobeno mesto v Evropi ni v tako kratkem času in tako korenito spremenilo svojega narodnostnega sestava, kot se je zgodilo z Bocnom zaradi načrtnega doseljevanja iz Italije.

SUEŠKI PREKOP

Francija je edina velesila, ki se noče še posluževati sueške morske poti in ki je tožila Naserja na Združene narode, češ da je uredil vprašanje svobodne plovbe na lastno pest, namesto da bi sklenil z uporabniki mednarodno pogodbo.

Francoski korak je pa bil brezuspešen, ker so ostale velesile pustile Francijo na cedilu. Med razpravo v Varnostnem svetu je prispela iz Pariza še novica, da je Molletova vlada padla. Tako so posvetovanje o Sueškem prekopu enostavno preložili na nedoločen čas in Naser je spet politično premagal Francoze.

DRUŠTVO PRAVNIK

Organizacija slovenskih odvetnikov in pravnikov v Trstu je poslala jugoslovansko-italijanskemu odboru, ki zaseda v Rimu, zanimivo vlogo. Če naj Italija in Jugoslavija pravilno uredita položaj manjšin, je v vlogi zapisano, naj najprej poskrbita, da se londonski sporazum s posebnim manjšinskim statutom *uzakoni ter objavi v uradnem listu*.

Zahteva društva Pravnika je pametna in neizpodbitna. Kaj namreč pomagajo vsi sklepi mešanega odbora, ako oblastva, in med njimi sodišča na Tržaškem, ne priznavajo londonske pogodbe, češ da zanje sploh ni obvezna, ker ni bila še v Italiji uzakonjena in objavljena! Da rimska vlada tega ni še storila, je zagonetno in naravnost nezaslišano.

POSEBEN NAČIN

Prav poseben način zbiranja darov za gradbo šole za pohabljenе otroke si je izmislil avstrijski učitelj Sigfried Waselberger. Sklenil je, da bo hodil po rokah iz Solnograda na Dunaj, to je 300 kilometrov daleč. Vsak dan bo prehodil komaj dva ali tri kilometre, tako da bo prišel po rokah na Dunaj šele v septembru. Spotoma mu bodo gledalci metali drobiž v kapo.

PORABA SLADKORJA

Pred desetimi leti je vsak prebivalec Italije potrošil približno 7 kilogramov sladkorja letno. Danes znaša potrošnja pa že 17 do 18 kilogramov. V tem vidijo dokaz, da se življenjske razmere ljudstva polagoma boljšajo. Poraba sladkorja v zapadni Evropi je seveda mnogo večja.

Nacisti na Koroškem

Leta 1945 se je tudi na Koroškem zgodilo tisto, kar se je primerilo povsod drugod, kjer so prej gospodarili fašisti in nacisti. Najbolj zviti in zagrizeni tipi so se potuhili in se naenkrat izpremenili v stoodstotne demokrate in zahodnjake. Nenadno so se kar cedili od demokratičnosti in presedeli polovico svojega časa v raznih zaveznških čitalnicah, če jih niso naivni zavezniki postavili zaradi njihove zanesljivosti in demokratične trdnosti celo na vodilna mesta, da so še druge učili demokracije.

Dokler so imeli upravo na Koroškem v rokah Angleži, so ti tipi modro molčali in čakali. Ko pa je bila sklenjena avstrijska pogodba in so Angleži pobrali svoje stvari ter odšli, so »bivši« nacisti spoznali, da je prišla njihova ura. Na svetovni politični pozornici sicer nimajo več kaj govoriti, zato pa tem huje bruhajo svoj malenkostni gnev na tiste, ki so jim bili že od nekdanj najboljši na poti in katere so najbolj sovražili: na koroške Slovence.

Ker se jim je posrečilo dobiti vpliv pri časopisju, zlasti pri celovski »Volkszeitung«, so sprožili pravo časopisno gonjo proti Slovincem in zlasti proti slovenski šoli. Za svoje načrte so na žalost pridobili tudi vplivne dunajske kroge. Na roke jim gre zlasti minister Graf, ki izkoristi vsako priložnost, da govori na koroških prireditvah, kjer se nikoli ne pozabi zaleteti v slovenske šole. Njegovi govori so prežeti s pravim nacističnim duhom.

Uničiti hočejo slovenski pouk

Ti ljudje kujejo zdaj načrte, kako bi dokončno uničili koroško slovenstvo s tem, da bi mu vzeli vsako sled lastnega šolstva. Zato so prišli na misel, da bi naj država dovolila ne glede na člen 7. mirovne pogodbe slovenske šole samo v krajih, kjer se prišteva vsaj 40% prebivalstva k slovenski narodnosti. Takih krajev pa na Koroškem danes skoro ni več, ker je ljudstvo, tudi če govori še slovensko, nezavedno. Zavednega bi lahko napravila le slovenska šola. Za tem hinavskim predlogom se torej skriva čisto enostavno hotenje po popolnem uničenju vsega slovenskega pouka.

Čudimo se, da ne nastopijo proti tem načrtom pametnejši in zlasti tisti Avstrijci, ki so sami trpeli pod nacizmom. Tembolj, ker bi morali pomisliti, da se utegne znajti s časom v podobnem položaju tudi njihova manjšina na Južnem Tirolskem. Še kako desetletje naj se Italijani z juga neovirano naseljujejo v južnotirolske kraje, pa morda tudi Južni Tirolci ne bodo imeli nikjer več večine, kot je že danes nimajo v Boenu in Meranu.

Težko je razumeti, zakaj je Avstriji toliko na tem, da vzbuja proti sebi sovražno razpoloženje pri slovenskem narodu, ki je njen južni sosed in s katerim je avstrijsko ljudstvo tisoč let živelo v tesni skupnosti. V najboljšem primeru bo Avstrija potujčila nekaj deset tisočev koroških Slovencev, ki ji v nobenem oziru niso nevarni, a se pri tem zavedno in nepopravljivo zamerila vsemu slovenskemu narodu in vsem Jugoslovanom, s katerimi je prisiljena stalno živeti v dobrem ali slabem sosedstvu.

NOVICE

ROMANOV NASLEDNIK

V vodstvu tržaške Kršč. demokracije se je izvršila pomenljiva sprememba. Dosedanji glavni tajnik prof. Romano je ostal v manjšini in njegovo mesto je prevzel mladi Belci. Romano zapuša med Slovenci naših krajev najslabše spomine, ker se je proslavil s svojim pozivom na vsa oblastva, naj slovenski narodni skupini *ne dajo pravic*, ki jim po londonski pogodbi pritičejo. Znan je postal tudi po javnem napadu na slovensko tržaško duhovščino.

Naša javnost se sedaj sprašuje, kakšen je njegov naslednik, od katerega je v veliki meri odvisna politika, ki jo bo vladna stranka vodila do tržaških Slovencev. Kakšni so načrti in nameni mladega Belcija, ne vemo.

O njem je znano le to, da je istrski begunec, da je urejeval istrsko glasilo Arena di Pola ter bil tudi urednik Alessijevega dnevnika Il Piccolo. Njegova preteklost je potemtakem izrazito nacionalistična. Sodili ga pa bomo po njegovih bodočih dejanjih!

OBISK PRI PAPEŽU

Sv. oče je pred kratkim sprejel bolgarsko deklico Varbinko Dimitrov, ki je podarila papežu lepo preprogo. Stkala jo je sama, čeprav nima prstov na rokah in na nogah.

Deklica se je naučila tudi pisati in risati. Sedaj potuje po raznih evropskih državah. Da svetu dokaže, kaj človek lahko doseže s trdno voljo in potrpljenjem.

DIAMANT BREZ IMENA

Pre dvema letoma so v Južni Afriki našli 426-karatni diamant. Po enoletnem brušenju so izluščili iz njega čist, belo-moder dragulj s 130 karati.

Vreden je dva milijona dolarjev in je eden najlepših na svetu. Sedaj iščejo še kupeca, ki mu bo dal tudi ime, kakor je navada pri velikih draguljih.

NAJDRAŽJA KNJIGA

Sredi marca so prodali za skoraj dva milijona francoskih frankov ilustrirano izdajo Ovidovih Metamorfoz. Razkošno izdajo slavnega rimskega pesnika je opremil s 30 grafikami znani slikar Pablo Picasso.

KRATKO IME

V Würzburgu je neki ameriški štabni narednik prijavil na matičnem uradu rojstvo sina. Na tiskovino je veseli oče napisal: Kaunakupukupupukakavaikalani. Ko se je matičar čudil dolžini imena, je Amerikanec odgovoril: »Pri nas je to ime tako pogosto kakor pri vas Hans«. Narednik je bil Havanec!

ZDRAVNIKI PO SVETU

Organizacija združenih narodov je objavila številke, iz katerih izhaja, da imajo v Ameriki na vsakih 760 prebivalcev po enega zdravnika, v Zahodni Nemčiji pride eden na vsakih 740, v Švici na vsakih 700, v Avstriji pa eden že na vsakih 630. Najmanj zdravnikov je v Sudanu v srednji Afriki. Tu pride en zdravnik šele na vsakih 81.000 oseb.

POTUJOČI MINISTER

Tako imenujejo zunanjega ministra Dullesa. Odkar vodi zunanjo politiko Amerike, je prepotoval že preko 624 tisoč kilometrov, to je približno toliko, kot če bi petnajstkrat obkrožil zemeljsko oblo.

UMRL JE IVAN PANJEK

Včeraj se je po Trstu z bliskovito naglico razširila vest, da je umrl ugledni slovenski veletrgovec Ivan Panjek. Pokojnik je bil znan po dobrohotnosti svojega značaja, saj se nanj ni nikoli zamenjal zatekel, kdor je bil v stiski. Panjek se ni pečal s politiko, pa so ga fašisti kljub temu med vojno zaprli ter kruto mučili. V zloglasni Colottijevi tržaški mučilnici so nanj spuščali električne sunke, ki so omajali njegovo zdravje. — Plemenitemu Slovincu naj bo Stvarnik milostljiv sodnik.

Sovjetska Rusija in Amerika se približujeta

(Nadaljevanje s 1. strani)

in nad pokrajinami okoli severnega tečaja. Šele če bi se nadzorstvo nad temi pokrajinami zares obneslo, bi se lahko razširilo na Evropo.

Druga zadeva, v kateri sta se Stassen in Zorin zedinila, je pa tale: znižati je treba vsekakor število moštva v dosedanjih stalnih armadah.

GRE ZA KORISTI VSEH NARODOV

Moskva predlaga, naj bi Rusija, Amerika in Kitajska takoj znižale število vojaštva na 2 in pol milijona mož, pozneje pa na 1 milijon 500 tisoč. Velika Britanija in Francija bi se morali zadovoljiti z vojsko, ki ne sme šteti več ko 650 tisoč vojakov.

Po teh računih bi Sovjetska zveza znižala število vojakov približno na polovico in pozneje na eno tretjino. Ravno tako bi Amerika silno zmanjšala obseg svojih oboroženih sil. Kolike stotine milijard bi že s tem prihranile države ter jih lahko uporabile v druge, ljudstvu koristne namene! Zelo važno

je pa pri tem to, da bi zgledu veselil moralca nujno slediti ostale dežele.

Vzemimo za primer samo našo matično državo Jugoslavijo! L. 1956 je njen proračun izkazoval 212 in pol milijard stroškov, od katerih je šlo nič manj kot 158 milijard in pol ali skoro 3 četrtine v vojaške namene! Če bi se zavoljo sporazuma med zapadnim in vzhodnim taborom vojaški izdatki Jugoslavije lahko znižali na polovico, bi se čez noč zboljšale življenjske razmere njenega prebivalstva. Jugoslavija bi lahko zvišala plače svojim delavcem in uradnikom, zidala stanovanjske hiše in znatno razvila svoje kmetijstvo.

In kar velja za Jugoslavijo, velja v veliki meri tudi za ostale države v Evropi in drugod. Morebitni sporazum med Kremljem in zapadom je torej velikega pomena za vse narode na svetu. To je vzrok, zakaj se vsa svetovna javnost zanima, ali bo Eisenhower potrdil dogovor, ki ga je njegov zastopnik Stassen sklenil v Londonu, ter bo zatem Amerika začela pogajanja s Sovjetsko zvezo. Vsak poštenjak želi, da bi se to zgodilo ter v korist človeštva tudi srečno končalo.

Dopisi s Tržaškega

PROSEK

Kontovelec in Prosečane je prejšnjo nedeljo spet nekaj stisnilo pri srcu, ko so morali gledati, kako se nezadržno nadaljuje raznarodovanje naše zemlje. Ta dan so namreč svečano otvorili begunsko naselje, v katero se je že pred nekaj meseci naselilo 82 italijanskih družin iz Istre. Naselje, ki so ga v nedeljo uradno krstili za »Vas Sv. Nazarija«, se nahaja ob Napoleonovi cesti, in sicer v kraju, ki mu domačini pravimo Cer. Zemljišče je bilo nekoč jusarsko, a ga je upravljala tržaška občina, ki ga je pred dvema letoma odstopila Ustanovi julijskih in dalmatinskih beguncev.

Slovesni otvoritvi so prisostvovali najvišji predstavniki oblastev, zastopniki različnih begunskih organizacij in tudi tržaški škof msgr. Santin, ki je blagoslovil podobo sv. Nazarija, zaščitnika novega naselja.

Tudi ob tej priliki moramo ponovno poudariti, da so to naselje zgradili iz zgolj političnih razlogov in proti volji domačinov, ki bi edini morali imeti moralno pravico sklepati o usodi svoje zemlje. Vprašanje beguncev je brez dvoma važno in ga mora država tako ali drugače rešiti. Toda demokristjanski voditelji, ki trde, da so Istrani bežali pred nasiljem, rešujejo to vprašanje tako, da s pomočjo prebežnikov raznarodujejo našo zemljo in s tem povzročajo novo nasilje.

SESLJAN

V nedeljo so v Sesljanu slovesno otvorili begunsko naselje. Svečanosti so prisostvovali generalni komisar Palamara, goriški prošt msgr. Soranzo ter mnogi predstavniki civilnih in vojaških oblastev. Msgr. Soranzo je blagoslovil podobo sv. Mavra, ki so ga proglasili za zaščitnika novega naselja, ter imel kratek priložnostni nagovor. Po cerkvenem obredu je nastopil admiral de Courten, ki j proti koncu govora seveda zabrenkal na iredentistične strune.

V novem naselju je nastanjenih 100 družin istrskih beguncev. Sedaj gradijo še nadaljnjih 26 stanovanj, tako da bo nova vas štela okoli 500 prebivalcev.

BARKOVLJE

Mislím, da ne bo nihče uzaljen, če trdimo, da so Barkovlje najlepši del tržaškega predmestja. Da je res tako, dokazuje tujcev pohlep po barkovljanski zemlji, ki je večji kakor nikjer drugod v okolici. Kdor se samo po enem letu vrne v Barkovlje, bo brz opazil, da pri nas rastejo hiše kot gobe po dežju, in sicer ne samo ob morju, kjer skoraj ni več stavbnih zemljišč, temveč tudi na proseški cesti, do Cijakov in Kozjaka. Zadnje čase se pri nas celo širijo vesti, da namerava tržaška občina zgraditi velikansko naselje, ki naj bi se raztezalo od Kontovega nad Bajdovci do Gašperjev. Tu naj bi se za nove priseljence sezidala celo cerkev.

Da se s tako lahkoto prodaja naša zemlja, so predvsem krivi naši že desetletja zapuščení pašni. Kdor namreč svoj košček zemlje obdeluje ter je zasadil trte, drevesa in morda tudi cvetlice, bo svojo zemljo težko prodal, ker je nanjo močno navezan. Nič slabega bi ne bilo, če bi zemljo kupovali domačini. Na žalost se pa dogaja, da se je polasčajo tujci, tako da bomo v doglednem času domačini v manjšini.

Res je sicer, da je posestnik večkrat prisiljen prodati košček zemlje, ker je imel v hiši dolge bolezni, smrti ali poroke, tako da je zabredel v dolgove. A tudi v takih primerih je njegova dolžnost, da poišče domačina in da njemu proda zemljo. Naši predniki so bili zelo navezani na domačo grudo. Če jih hočemo zares spoštovati, moramo skrbno čuvati vse, kar so nam zapustili.

VELIKI REPEN

V soboto popoldne so pri nas slovesno otvorili novo občinsko kopaljšče. Slovesnosti so poleg domačega župana in številnih občinskih svetovalcev prisostvovali podprefekt Macciotta, repentaborski župnik g. Žele ter nekateri slovenski novinarji iz Trsta. Novo poslopje je blagoslovil domači župnik, župan Bizjak pa je spregovoril nekaj priložnostnih besed, nakar je podprefekt Macciotta v kratkem odgovoru dejal, da bodo oblastva tudi v prihodnosti upoštevala potrebe repentaborske občine.

Kopaljšče so zgradili s sredstvi iz gospodarskih načrtov. V novem poslopju bo tudi občinska knjižnica in čitalnica ter večja dvorana za prireditve. Zgradba bo zato vsestransko koristna tako zdravju kakor kulturnemu napredku vseh vaščanov.

Po otvoritvi je občinska uprava priredila gostom majhno zakusko.

DOLINA

Na prizivnem sodišču v Trstu je bila v torek razprava proti dolinskemu županu Dušanu Lovrihi, ki je že februarja bil obsojen na mesec dni zopora, ker je ob pogrebu pokojnega Josipa Čuka v oktobru 1956 motil cerkveni obred. Kljub zagovoru obrambe je

sodišče potrdilo prejšnjo obsodbo. Obtoženec je zato vložil priziv na kasacijsko sodišče.

NA TRŽAŠKEM ŽUPANSTVU NIČ NOVEGA

Na seji tržaškega mestnega sveta, ki je bila v sredo zvečer, so občinski možje z večino glasov sprejeli odstop župana prof. Dulcija, ki je bil izvoljen na prejšnji seji z glasovi vseh levičarskih strank.

Pred volitvami novega župana je predstavnik Kršč. demokracije izjavil, da bo njegova stranka ponovno kandidirala na to mesto ing. Bartolija in zatem skušala sestaviti enobarvni, to je demokrščanski upravni odbor. Po tej izjavi je bilo jasno razvidno, da bo naslednje glasovanje brezplodno, kajti večina svetovalcev je proti Bartoliju in enobarvnemu odboru. Na prvem glasovanju je Bartoli prejel 20 glasov, demokristjana dr. Rinaldini in prof. Romano 14, oziroma 13 glasov. Za Rinaldinija so glasovali komunisti, za Romana pa fašisti in monarhisti. Oba sta seveda glasove odklonila, češ da ne moreta biti izvoljena za župana proti volji svoje stranke. Ker ni noben kandidat prejel zadostnega števila glasov, se je glasovanje ponovilo. Bartoli je prejel 21 glasov, kar pomeni, da je zanj volil tudi predstavnik liberalcev. Komunisti in nekateri levičarji so pa glasovali za dr. Pincherla. Ker tudi to pot ni nihče prejel absolutne večine glasov, je bila ožja volitev med Bartolijem in Pincherlom. Za prvega je volilo 23 svetovalcev (demokristjani, liberalci in monarhisti), za drugega pa 18 svetovalcev (komunisti in nekateri levičarji).

Tudi to glasovanje je bilo brezplodno, ker ni noben kandidat dobil večine glasov. Zato se bo seja ponovila danes zvečer in bo za župana izvoljen, kdor bo prejel več glasov.

Ob otvoritvi begunskega naselja v Sesljanu

Nedeljska slovesna otvoritev begunskega naselja v Sesljanu nam daje povod, da o njem še enkrat — in najbrž ne zadnjič — spregovorimo. Po vesti smo namreč dolžni povzeti na kratko zgodovino naselja, ki je tako živo zasekalo v koristi slovenske narodne manjšine na Tržaškem, da je odslej resno ogrožen obstoj Slovencev na obali.

Sesljsko begunsko naselje, ki so ga v nedeljo krstili za »Vas Sv. Mavra«, je zgradila z državnimi sredstvi »Ustanova julijskih in dalmatinskih beguncev«. Še za časa anglo-ameriške uprave je bila kupila od devinskega grofa obširno zemljišče v Sesljanu ter obnem zaprosila devinsko-nabrežinsko občino za dovoljenje, da sme na njem zgraditi nič manj ko 126 stanovanj. Ker je šlo za zelo veliko število novih italijanskih družin, je lahko vsak slepec videl, da hočejo nacionalistični krogi spremeniti s pomočjo nesrečnih istrskih beguncev narodnostni značaj občine. Temu se je pa slovenska občinska uprava povsem opravičeno uprla. Sklenila je, da ne bo za nobeno ceno izdala gradbenega dovoljenja.

Tedanji župan g. Terčon je posredoval tudi pri zaveznikih, ki so mu obljubili in zagotovili, da *begunskega naselja v Sesljanu ne bo!* Domača občinska uprava je svoj sklep podkrepila tudi z neovrznimi gospodarskimi in socialnimi razlogi. Od teh naj danes omenimo le enega, da namreč novo naselje ogromno škoduje tujskoprometnemu razvoju Sesljana in njegove obale.

Kmalu potem ko je prišla v Trst italijanska uprava, je Ustanova julijskih in dalmatinskih beguncev ponovno zaprosila občino za gradbeno dovoljenje, ki ji je pa bilo seveda spet odbito. Občinska uprava se je tedaj mogla sklicevati tudi na jasno besedilo Londonskega sporazuma, ki v členu 7 določa, da se ne sme spreminjati narodnostni značaj bivšega Svobodnega tržaškega ozemlja. Nadrejena oblastva so pa marca l. 1955. proti volji zakonito izvoljenih ljudskih zastopnikov izdala beguncem gradbeno dovoljenje. Namesto župana ga je na nabrežinskem županstvu podpisal nalašč za to imenovani prefekturni komisar dr. Pierotti. S tem je bila dokončno zapečatená usoda enega dela naše obale.

Smatrali smo za potrebno, da ponovno priključimo v spomin to žalostno poglavje v zgodovini borb tržaških Slovencev. Tega nismo storili iz kakega sovraštva do beguncev in niti zaradi tega, ker bi upali, da nam bodo storjeno nasilje popravili. Važno se nam zdi le ponovno podčrtati, da nam je bila storjena velika krivica in da bo to naselje v očeh naših zanamcev ostalo najzgovornejši primer italijanskega vdiranja v slovensko narodnostno posest. In obsodbe, ki jo bo izrekla zgodovina, ne bo mogel preprečiti niti blagoslov, ki ga je prejšnjo nedeljo za begunsko naselje od Boga prosil eden izmed njegovih namestnikov na zemlji.

D. L.

— Dopisi iz Goriške —

GRADBENA DEJAVNOST NA GORIŠKEM

V ponedeljek preteklega tedna je imel sejo upravni odbor Zavoda za gradnjo ljudskih hiš v Gorici (IACP), ki je odobril gradbeni proračun za leto 1957/58. Doslej je v gradnji 222 stanovanj, od katerih jih 164 odpade na Gorico, 28 na Tržič in 72 na Štandrez.

Obeta se začetek gradnje nadaljnjih 218 stanovanj, od katerih jih bo INA-Casa zgradila 110 v Štandrezu, 6 v Doberdolu, 6 v Sovodnjah in 6 v Krminu.

Predloženi načrti, ki čakajo še na odobritev, predvidevajo gradnjo drugih 316 stanovanj, od teh 300 na odkup, pri katerih odpade na Gorico 104 stanovanj, 60 na Tržič in 4 na Krmin.

Kasneje bodo zgradili še 845 stanovanj v Gorici sami in po deželi. Od teh bo 173 bivališč sezidanih v Pevni na zemljišču, ki ga je odstopila goriška občina, in nadaljnjih 164 stanovanj na odkup v Gorici, 48 v Tržiču, 14 v Krminu in drugod na Goriškem. Predsednik Cacese je v svojem poročilu obrazložil, da znašajo stroški za gradbeni program INA-Casa 936 milijonov za Gorico, za vso pokrajino pa 2 milijardi lir. V celoti gre za 1. 601 ljudskih stanovanj, ki so že v gradnji ali pa v načrtu. Dela bodo stala skupno 4 milijarde.

Pred nekaj dnevi je ministrstvo imenovalo za predsednika Zavoda za gradnjo ljudskih hiš v Gorici industrijskega izvedenca g. Mihaela Martina in za podpredsednika profesorja Lanfranca Zucallija.

Prejšnji predsednik je bil ing. Cacese. Novi list je že nekajkrat poudaril, da bi ta mož, ki je grobokop in največji škodljivec slovenskega združništva, ne smel danes zavzemati v javnem življenju prav nobene vloge! To poleg drugega zaradi tega, ker je kot bivši federalni fašistovski tajnik marsikaj zagrešil tudi proti našim sodržavljanom Italijanom.

SOVODNJE

Dve važni vprašanji vznemirjata našo občinsko upravo in vse prebivalce: asfaltiranje ceste Štandrez - Sovodnje - Rubije - Gabrije in prosta cona, oziroma občinska trošarina.

Našim bralcem je že znano, da je vlada odbila pomoč za asfaltiranje te važne ceste, čeprav ukrepa res ne moremo razumeti. Prav tako je vlada zavrnila prošnjo, da sme naša občina pobirati trošarino od blaga, ki se prodaja po cenah proste cone, četudi goriška občina dobi od tega precej milijonov.

Prerevni majhni slovenski občini pa vlada ni privoščila milijončka, ki bi ga zbrala s to trošarino. Ta dohodek bi ji pomagal kriti vsaj nekoliko vsakoletne proračune, kakor je bogatejša Gorica. Prošnjo glede trošarine je ministrstvo zavrnilo natančno po petih letih in se je pri tem sklicevalo na neko prilogo, ki je bila dodana zakonu o prosti coni.

Naše županstvo pa je ponovno zaprosilo za podporo, da bi lahko asfaltirali cesto, ki že po naravi ne more biti zgolj občinska, marveč bi morala postati vsaj, kolikor veče Gorico z Gradiško in drugimi furlanskimi vasmii, deželna ali pa državna. Le to bi bilo socialno in pošteno. Naša občina bi morala kvečjemu vzdrževati del ceste Rubije — Ga-

brije. Prošnjo je sedaj utemeljila s Tupinovim zakonom in zato upamo, da ne bo ministarstvo izvilo iz trte kakega samo navidezno pravnega razloga. Potrebno je, da začnejo z asfaltiranjem vsaj v letu 1958.

Prav tako bo županstvo poskrbelo, da se bo pravica sovodenske občine do trošarine in souprave proste cone branila z neovrgljivimi pravnimi razlogi v parlamentu!

TRŽIČ

V ponedeljek je bil v Rimu po dolgih pogajanjih končno podpisan sporazum med zastopniki delavcev in upravo tržiško ladjedelnice. Električnim varilcem se po sporazumu povišajo prejemki za 10 lir na uro, vsem delavcem, ki so bili zaradi 69-dnevne stavke začasno odpuščeni z dela, bo uprava dala po 22 tisoč lir posojila, ki ga bodo odplačali v enem letu z malimi obroki; pri ministarstvu za socialno skrbstvo bodo posredovali, da se 200 odpuščenim delavcem, ki niso dobili brezposelne podpore pred 16. majem, le-ta izplača; vsi odpuščeni delavci bodo čimprej zopet nameščeni, kar se je že doslej v veliki meri zgodilo; od 16. maja pa do konca prihodnjega tedna bodo odpuščeni delavci dobili od tovarne še posebno doklado. Nadaljnje zahteve električnih varilcev pa bo uprava rešila skupno z notranjo delavsko komisijo.

Sedaj bo morala naša industrija dalj časa popravljati ogromno škodo, ki jo je dolgotrajna stavka zasekala delavstvu in njegovim družinam, podjetju samemu pa tudi celotnemu mestnemu in deloma tudi pokrajinskemu gospodarstvu.

SNG V GORICI

V nedeljo popoldne in zvečer je v prosvetni dvorani na korzu Verdi ponovno gostovalo Slovensko narodno gledališče iz Trsta s šaloigro Armanda Salacroua. Obakrat je bila dvorana dobro zasedena. O učinkovitem igranju Jožka Lukeža, Mihe Baloha, Silvija Kobala, Zlate Rodoškove, Štefke Drolčeve in Tee Starčeve ne bomo izgubljali besed. Saj so občinstvu v Gorici in Trstu že vsi prirasli k srcu. Prvič pa smo se srečali s članom zagrebške drame g. Josipom Marottijem kot gostom v zanimivi vlogi Julesa Donalda, ki ga je zapustila žena Helena in šla k svojemu ljubimcu Jeanu Deshayeu (Balohu). Njegovega prijatelja Gerarda Barbiera (Jožka Lukeža) je žena Ada tudi pustila na cedilu in zbežala k »prijatelju, ljubimcu« Ahilu (Silviju Kobalu). Gospod Josip Marotti si je s

V nedeljo, 26. t. m., bo ob 20.30 zaključna prireditev goriških srednjih šol na dvorišču Šolskega doma v ul. Croce.

Prireditev se ponovi na vnebohod, 30. t. m., ob isti uri. V slučaju slabega vremena se prireditev prenese na nedeljo, 2. junija, ob isti uri.

Na sporedu so:

Pevske točke — zbor Strokovne šole zapoje 2 pesmi, zbor Nižje srednje šole tudi 2, zbor Učiteljska 3 in združeni zbori vseh treh šol 3 pesmi;

Igra: Goldonijeva komedija »Stric Ihta«; igrajo dijaki višje gimnazije — liceja in učiteljska.

svojim prelepim nastopom popolnoma pridobil našo naklonjenost.

Dramatik Salacrou pa je pognal ljubimca Ahila v samomor, ljubimca Jeana pa prisilil, da je sebe spoznal in označil za velikega osla.

S tem je francoski dramatik duhovito obsojil tisto smešno pasmo ljubimcev in »prijateljev« poročenih žena, ki ima na vesti uravstveno skvarjenost družin zlasti v življenju modernih narodov. Ta pasma manjvrednih mož nosi velik del odgovornosti tudi za strahoviti padec rojstev pri Francozih 19. stoletja. Nesorazmerje med prirastkom Francozov in Nemcev je povzročilo grozne posledice za Evropo in moderni svet.

Mi smo veliki ljubitelji Slovenskega nar. gledališča. Njegova odgovornost za obstoj slovenske narodne manjšine je naravnost zgodovinskega pomena. Zato nam ni vseeno, kakšno hrano podaja našemu občinstvu. Večkrat smo že poudarili, da mora poleg umetniškega vidika voditi Slov. nar. gledališče pri izbiri iger tudi narodno obrambni vidik. Čeprav naših nravnstvenih prilik ni mogoče primerjati s francoskimi razmerami, se nam ne zdi igra, v kateri nastopajo kar tri izgubljene ženske, za naše odre primerna. To še toliko manj, ker nihče ne poskrbi za to, da bi bil dostop na take igre mladostnikom prepovedan.

Kakšna pa bo mladina, ki izgubi svetel vzor resnične ljubezni in še posebej vzorno sliko o svoji materi? In kako naj se naša narodna manjšina s tako mladino potem še bori za svoj obstoj?

PEVMA

Cerkveni pevski zbor v Pevni vabi na kulturno pevsko prireditev, ki bo v dvorani zraven trgovine Mikluš v Pevni v soboto, 25. maja, ob 20.30 in v nedeljo, 26. maja ob 17. uri. — Vstop le z vabilom, ki ga lahko dobite v Gorici, v trgovini Kosič v Raštelu in v Pevni v trgovini Mikluš.

SMRT GORIŠKEGA JAVNEGA DELAVCA

V soboto zvečer smo v Gorici položili k večnemu počitku profesorja dr. Karla Birso, ki je umrl v petek zvečer za dolgotrajno boleznijo. Iskal je zdravja v videmski bolnici, umrl pa je na svojem domu.

Na zadnji poti smo ga spremljali številni prijatelji in znanci, učenci strokovne šole, ravnatelj dr. Nemeč in mnogi slovenski profesorji. Pogreba se je udeležil tudi goriški župan dr. Bernardis z raznimi odborniki in svetovalci skoro vseh strank.

Občinska uprava je poklonila pokojniku tudi lep venec, ki so ga nosili pred krsto, katero so spremljali mestni gasilci. Cerkveni pogrebni obred je bil v cerkvi Sv. Srca. Karel Birsa je bil več let odvetnik v Ajdovščini, po drugi svetovni vojni pa se je posvetil tudi profesorskemu poklicu v Gorici.

Štiri leta je pokojnik častno branil pravice svojega naroda v goriškem mestnem svetu, tako da so morali tudi svetovalci večine in župan uvaževati njegove govore in predloge. Pri zadnjih občinskih volitvah pa je bil izvoljen s prednostnimi glasovi, čeprav ni bil na prvih mestih liste SDZ.

Sedaj počiva pokojnik ob grobu svojega brata profesorja dr. Josipa, ki je umrl v Trstu natančno en mesec pred njim. Naj mu sveti večna luč in dobri Stvarnik naj mu bogato poplača ves njegov trud v borbi za svete pravice naše narodne manjšine.

Vsej njegovi družini, zlasti užaloščeni gospe, in njegovim sorodnikom naše iskreno in globoko sožalje.

Beneška Slovenija

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Val mraza, ki je pred nekaj dnevi zadel naše kraje, je v tukajšnjih dolinah hudo poškodoval vinograde, sadovnjake in polja. Računajo, da je slana naredila samo v naši dolini in okolici približno 350 milijonov škoda, saj je uničenih okoli 80 odstotkov celotnega pridelka. Od mraza so najbolj trpeli vinogradi, ki so ravno v tem času v cvetju. V Roncu v podboneški občini so kmetje obupani, ker so hudo poškodovane breskve, ki so njihov glavni dohodek. V drugih krajih, na primer v Dreki in Srednjem, so pa zelo trpela jabolka »sevke«. Tudi krompir je hudo prizadet, in čeprav morja še enkrat ozeleni, bo pridelek zelo slab. Isto velja tudi za fižol, ki ga bodo, kjer imajo seme, še enkrat sejali. Koruze in pšenice ne bo letos skoro nič, ker ju ni vzel le mraz, marveč ju je tu in tam potokla tudi toča. Marsikatera naša družina bo letos trpela lakoto. Z veliko žalostjo gledamo na poškodovane nasade. Pred občinskimi uradi čakajo dolge vrste ljudi, ki prijavljajo škodo. Županstva bodo zaprosila za državno podporo. Tudi uradi za delo imajo veliko posla, saj so mnogi prisiljeni si poiskati čimprej nekaj zaslužka v tujem svetu.

GORJANI

V Gorjanih so bile 5. maja občinske volitve. Od 927 vpisanih volivcev se jih je pa udeležilo samo 492, kar pomeni, da se skoraj polovica volivcev potepa po svetu s trebuhom za kruhom.

Pri nas niso postavile stranke nobene liste. Le dve navadni skupini volivcev sta predložili svoje kandidate, tako da ni bilo ne letakov ne propagande. Kandidati so bili sami domači možje in vsakdo je vedel,

koga bo volil. Lista, katere nosilec je bil Ivo Sebastjan, je dobila 227 glasov, druga pa 186. V občinski svet pa ni bil izvoljen niti en mož iz Brega in Filipana, čeprav živi v teh vasi 25 odstotkov vseh občanov.

Naša občina je zelo revna in ne more sama izvršiti niti enega prepotrebnega javnega dela, šole ali kaj drugega. Dohodkov ima le toliko, da s težavo plačuje svoje uradnike. Zato nam bo moral priskočiti na pomoč Videm ali Rim.

IZ TIPANE

Prejšnjo nedeljo je obiskal našo dolino državni poslanec Marangone iz Vidma. Z njim so prišli še drugi vplivni možje iz Furlanije. Ko je videl, kako ljudje v naših krajih žive, je javno povedal, kaj je treba storiti: protestirati povsod, ravno tako v Tipani, kot v Vidmu in Rimu. Saj je res prava sramota, da so naše vasi taklo zanemarjene. Nekdaj si mogel tu vsaj živeti, ne sicer v izobilju, a smo še živeli, danes pa ne moremo več.

Ko so ljudje zvedeli, da je prišel v vas državni poslanec, so se mu približali in ga prosili, naj jim pomaga ter naj poroča v Rim, kako z njimi ravnajo. Povedali so mu tudi, da v 15 ali 20 letih ne bo v teh vaseh več nobenega človeka, če vlada ne ukrene nekaj zares učinkovitega v korist teh krajev. Saj ljudje kar množično zapuščajo domačo grudo. V ta obupni položaj so nas spravile naše občinske uprave in naši župani, ki imajo na vesti veliko odgovornost. Deset let so nam obljubljali nebesa, a dejanj nismo videli. Tudi pokrajinska uprava in njen predsednik sta popolnoma zanemarila naše vasi. Ljudje pravijo da tako ne more biti več dalje.

Breške žene so se pred kratkim ojunatile in prišle protestirat na županstvo proti davku, ki bi ga morale njihove družine plačati za vzajemno kmečko blagajno. Tukajšnji orožniki so imeli tedaj veliko dela. Med njimi in videmsko prefekturo je neprestano brnel telefon. Celo tarčentska gospoda se je bala, da bi se kaj hudega ne zgodilo. »Slovinci so lačni in nič se ne ve, kaj bodo naredili«, so skrivnostno med seboj orožniki govorili. Čudne stvari se dogajajo! Stopetdeset do dve sto žensk je prestrašilo vso pokrajino. Videmski časopisi pa niso nič pisali o tem dogodku. Bržkone jim je bilo od zgoraj ukazano, naj o stvari molčijo. Ljudstvo pa je s svojim nastopom hotelo le dokazati svoje skrajno nezadovoljstvo z nemarno občinsko upravo, ki se za resnične ljudske koristi sploh ne zmeni.

IZ RAVENCE V REZIJI

Ravenca je postavila spomenik padlim v prvi in drugi svetovni vojni. Na njem so vklesana imena padlih vojakov ter tudi tistih, ki so žrtvovali življenje v osvobodilni borbi. Čudno pri vsem tem pa je, da so na spomeniku kot okraski ostali še naprej fašistični snopi. Kakšno nasprotje: na spomeniku protifašistov liktorski snop! Daleč naokoli lahko prehoš vso Italijo, a kaj takega ne najdeš nikjer. Občinski upravitelji lahko zarde od sramu! Mogoče je sicer, da oni niso fašisti in da so omenjeni »okraski« prezrli, čeprav stoji spomenik prav za sedežem občinske uprave. Če so upravniki snope res prezrli, jih opozarjamo, da obstaja v državi zakon, ki določa, da se morajo odstraniti vsi fašistični znaki. Upamo, da bodo ta zakon oblasti spoštovali, čeprav gre za spomenik v prečudni deželici, ki se imenuje Beneška Slovenija. Proč torej s fašističnimi snopi s spomenika padlim borcem v Ravenca!

Bred 100 leti

15

R.B.

»V delavnikih je hodil v brezovih colklah. — Bila je pri ženitvah nar imenitejša jed pšenata kša in štrukel; ni on poznal ne kofeta ne punša, ruma ne kakkega drugega gruma... Tako je bilo nekdanj... Ozrmo se na sadašnji čas. Nima Slovenec razun srajce in včasi hlače ne ene niti domačega pridelka na životu«. Tako pišejo tedanje »Novice«.

Še bolj je pa neki dopisnik Novic ošibal leta 1852 novo modo kmečkih deklet. V »dopisu starih slovenskih mater iz uniga sveta svojim sedanjim unukinam« pravi: »Kmečka hči nosi po troje in še več kikelj, pošterkanih, da je kakor mravlja, zgoraj tanjka, spodej široka!« Ko človek bere te modne orise, se spomni, da je danes po sto letih spet v veljavi enaka modna »limijca«.

Končuje pa novičar svoj dopis takole: Prišlo bo še tako daleč, »da bo kravarica v rokavicah molzla in pastirica v svilnatih nogavicah za kravami letala«.

Uime in slabe letine

Vendar pa moramo vestno povedati, da slabega gospodarskega stanja ne smemo samo ubogemu kmetiču na rovaš zapisati. Naše kraje so takrat začele obiskovati tudi razne uime, boleznii na posevkih in slabe letine.

V rokopisu kronike župnije Kanala ob Soči (Liber memorabilium Parochiae Canalis) berem zapisano: 1. 1851 so začele trte obdelovati po vsem okraju in okrožju. Vinske letine so postajale zaradi trne bolezni vedno revnejše. Vendar pa je bilo leto 1859 izjema. Drugi kanalski kronist, razboriti Kofol si je zapisal v svoj dnevnik, da se je tisto leto pridelalo toliko vina kot že od leta 1849 ne. Ob trgatvi 1865 so prodajali hektoliter po 12 goldinarjev, spomladi 1866 pa po 22.

Od leta 1849 dalje je padlo na naša polja še drugo zlo: krompirjeva gniloča. Zelo slabe letine so bile od leta 1851 dalje celih pet let. Toča, povodnji, suše, bolezni so pobrale skoro vse pridelke. Po nekaterih bajtarskih družinah so dajale matere otrokom kot hrano le pest suhih češpelj na dan. Zaradi rusko-turških vojn ni prihajalo v državo žito. Nastalo je tako pomanjkanje, da so cele družine šle beračit. V Istri so kar surovo repo jedli. Vlada je zbirala milodare, da niso ljudje pomrli od glada. »V nekterih hišah«, tako zopet beremo v Novicah, »nič več družiga ne premorejo kakor še kaj maliga škisle repe ali pa kak koren. Ko to pojedjo, bodo gabali. Nekteri so že od glada v glavi

zabutli«. Neka mati je tožila, ko se je vrnila s prazno malho z beračenja, da so ji otročiči od glada s peči popadali. Ljudje so spričo teh nesreč kar nekam otopeli. Niso imeli več volje, da bi si pomagali. Samo tarnali so, da če ne bo Bog pomagal, bo treba vsem umreti od lakote. Ob tem so pozabili na trdni in veljavni pregovor »Pomagaj si sam in Bog ti pomore!«

Nekako pred 100 leti je tudi bilo, ko sta začela rokodelstvo in obrt propadati.

Krive so bile vojne, pa tudi — mir. Ko so se namreč deli Italije odcepili od Avstrije, Italijani niso več uvažali toliko železa kot prej iz sosedne monarhije. Kupovali so boljše in cenejše na Švedskem.

(Dalje prihodnjč)

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS

TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje it d. Isvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Pomemben korak k boljšemu sosedstvu

V ponedeljek so doživeli v Kopru razveseljiv dogodek. V goste je prišla beneška gledališka skupina, ki jo vodi znani igralec in režiser Cesco Baseggio in ki ji pravijo tudi »Gordonijeva skupina«, ker se je specializirala predvsem na igranje Goldonijevih komedij in del drugih starih mojstrov beneškega gledališča v narečju. Zadnji čas je dala nekaj nadvse uspešnih predstav tudi v Trstu. To je vzpodbudilo italijanskega konzula v Kopru, dr. Guida Zecchina, da je pripravil skupini gostovanje tudi v koprskem gledališču. Ob tej priložnosti je prišlo do nepričakovane, a tem bolj pr. srčnega stika med tržaškimi in koprskimi kulturnimi delavci, pa tudi predstavniki oblasti v obeh mestih.

Ze v ponedeljek dopoldne je italijanski konzul obiskal predsednika okrajnega ljudskega odbora v Kopru Albina Dujca in mu podaril debel zvezek Goldonijevih komedij. Pri tem je predsednik koprškega OLO v nagovoru poudaril nujnost tesne povezave italijanske manjšine s kulturnimi vrednotami svojega matičnega naroda, kar prispeva hkrati k boljšemu sosedstvu med slovenskim in italijanskim narodom. Zagotovil je, da bo okrajni ljudski odbor v Kopru tudi z naprej spoštoval pravice italijanskega prebivalstva, ki je ostalo v okraju, in se držal obveznosti, ki sta jih obe državi sprejeli za zaščito manjšin.

Italijanski konzul dr. Zecchin pa je izrazil zadovoljstvo, da lahko ugotovi prisrčnost, s katero so oblastva v Kopru doprinesla svoj delež k uspehu proslave, in poudaril: »Nadaljevali bomo s prizadevanjem za medsebojno razumevanje v ozračju iskrenosti.«

Popoldne je imel predsednik organizacije »Dante Alighieri« dr. Ciacchi predavanje o Goldoniju in človečanstvu, ki se razodeva v njegovih delih. Na predavanju je bila navzoča poleg predstavnikov koprškega kulturnega in javnega življenja ter poslušalcev iz vrst tamkajšnjega italijanskega prebivalstva cela vrsta uglednih kulturnih in javnih delavcev iz Trsta, n. pr. rektor tržaške univerze prof. Ambrosino, predsednik tržaške pokrajine prof. Gregoretta, ravnatelj tiskovnega urada dr. Ridomi, prof. Roletto, prof. in publicist Carlo Schiffrer, pesnik Biagio Marin, književnica Aurelia Gruber Benico, namestnik šolskega skrbnika v Trstu prof. Angioletti, ravnatelj gledališča Teatro Nuovo D'Osmo, član glavnega odbora Kršč. demokracije za Italijo dr. Giacomo Bologna, upravnik Slov. nar. gledališča v Trstu prof. Andrej Budal in mnogi drugi.

Po predavanju je bil sprejem v prostorih Okrajnega ljudskega odbora. Gostitelj je bil predsednik sveta za kulturo in prosveto OLO S. Skrabar, ki je pozdravil goste, med katerimi so bili vsi prej omenjeni, pa tudi igralci Baseggiove gledališke skupine. Naglasil je pomen kulturnega sodelovanja v znaku Goldonijevih proslav ter dal priznanje konzulu dr.

Zecchinu za njegovo prizadevanje pri pripravi gostovanja. S sprejema so odšli gostje na predstavo Goldonijeve komedije »Sior Todero Brontolon«, ki je bila namenjena Italijanom v bivši coni B, potem pa je bil sprejem še v hotelu »Triglav«. Priredil ga je konzul dr. Zecchin.

Gostovanje beneške gledališke skupine in z njo povezane proslave ter stiki so zapustili najlepši vtis in vzbujajo upanje, da se bo res izboljšalo razmerje med slovenskim in italijanskim narodom. Tega se bomo zlasti tržaški Slovenci odkrito veselili.

V okvir takega kulturnega zblizanja spada tudi gostovanje Gledališča Slovenskega Primorja iz Kopra v Trstu. V soboto in nedeljo je gostovalo v dvorani na stadionu I. maja s komedijo Španca Moreta y Cabane »Dona Diana« in dokazalo, da je na lepi umetniški ravni.

* Znani italijanski pisatelj Curzio Malaparte je tako bolan, da so se že bali za njegovo življenje. Vendar se je njegovo stanje zadnje dni rahlo izboljšalo.

* Slikar Bogdan Grom se nahaja na obisku v Združenih državah.

MATIJA JAMA: NA KOPANJU

V ponedeljek zvečer so odprli v Narodni študijski knjižnici v ulici Geppa 9 razstavo slovenskega tiska, ki je bil izdan v Trstu v času od prve polovice preteklega stoletja do danes. Razstavo so priredili za desetletnico knjižnice, ki je v veliko korist naših profesorjev in študentov, če se hočejo natančneje seznaniti s kakim slovenskim, pa tudi tujim kulturnim in znanstvenim pojavom ali dogodkom v preteklosti in sedanjosti. Obiščejo jo od časa do časa tudi razni italijanski znanstveniki, ki bi se radi poučili o kaki stvari in dobili podatke za kako študijo.

Otvoritev razstave so se udeležili predstavniki raznih slovenskih ustanov in društev v Trstu; po ravnatelju tukajšnje univerzitetne knjižnice dr. Criszu in po zastopniku Ljudske knjižnice dr. Marianu so pa bili zastopani tudi italijanski kulturni delavci, kar z veseljem zabeležimo. Predsednik knjižnice dr. Jože Kosovel je imel kratek nagovor, v katerem je poudaril pomen Narodne in študijske knjižnice v Trstu in zgoščeno orisal njeno dosedanje delovanje.

Knjižnica je zbrala doslej 25.000 knjig, kar predstavlja že veliko kulturno bogastvo. Le majhen delček tega je razstavila v dveh sobah. V prvi je na ogled precejšnje število umetnostnih izdaj, ki pa niso v neposredni zvezi z razstavo tržaškega tiska, ker so izšle v Ljubljani. Vendar je zamisel prav srečena, ker je pripomogla k večji estetski vrednosti razstave in ker seznanja obiskovalca z nekaterimi najboljšimi slovenskimi slikarji preko njihovih monografij in albumov.

V drugi sobi pa je razstavljen tisk, ki je izšel v Trstu in Gorici v zadnjem stoletju. Najstarejša knjiga, ki sem jo videl na razstavi, je »Kristjanski vert ali sbrane molitve«. Izšla je »v Vidmi l. 1873«. Devet let mlajša, namreč iz l. 1846, so »Berila ali Listi in Evangelii«. Izšli so »v Tersti«, natisnil pa jih je »I. Papš, vladarski natiskar«.

Med listi je videti »Našo slovo« iz l. 1873, »Edinost« iz leta 1876, s podnaslovom »Glasilo slovenskega političnega društva tržaške okolice«; dalje humorističnega »Brivca«, ki »brije trikrat na mesec« ali pa »brije vse leto za gl. 2.50« Izhajal je leta 1890. Razstavljen je tudi »Novi list« iz leta 1901, morda gre za starega očeta našega »Novega lista«. Z zida gleda »Čuk na pal'ci«.

Med knjigami ne smem pozabiti omeniti »Kratek pregled vesoljnega sveta sploh«. Izšla je »v Terstu«, pisal in na svetlo dal pa jo je Jožef Godina-Verdelski. Knjižica se prikupi človeku že samo zaradi svojega samozavestnega naslova.

V drugem predelu je razstavljen tisk iz časa prve svetovni vojni in iz hudih dni fašizma. Človek kar ganjen ogleduje te skromne, pa vendar lepe in okusno opremljene knjige. Vse so nam drage znanke. Na nekaterih je natisnjen velik italijanski naslov, pod njim pa se skromno stiska droben slovenski. Toda vsebina je bila slovenska, tudi po du-

Pirandellova

obletnica

V Palermu pripravljajo velike slovesnosti, da proslave dvajsetletnice smrti pisatelja Luigija Pirandella. Pisatelj, ki slovi po svojih odrskih delih in romanih, je bil rojen v Agrigentu leta 1867. Slovstvene nauke je končal v Bonnu na Nemškem. Postal je profesor italijanščine na visoki šoli v Rimu. Predvsem pa je pisal odrska dela, novele in romane. Eden njegovih najbolj znanih romanov je »Pokojni Matija Pascal« (Il fu Mattia Pascal), v katerem glavni junak zve iz časnika novico, da je umrl. Pascal se čuti rešenega dotedanega svojega okolja, katero ga je utesnjevalo v neljube sponje; skuša si ustvariti drugo življenje. Končno pa je zopet prisiljen živeti po svojem prejšnjem načinu in v okolju, ki slehernemu vtisne svoj žig, iz katerega se ni mogoče rešiti. Vezi okolja so tragična poteza pirandellovskih junakov.

Izmed odrskih del je pa najbolj znano »Sei personaggi in cerca d'autore« (Sest oseb išče avtorja). V dramah Pirandello ni tako globok, a je umetniško bolj realističen, čeprav pusti gledalca nazadnje nekam praznega. Vendar pa je Pirandello eden izmed zadnjih večjih italijanskih dramatikov, ki vpliva na mlajši pisateljski rod.

Zato bodo razprave ob obletnici, ki so jo otvorili 21. maja, govorile o temi »Pirandello in naš čas«.

Iz filmskega sveta

NAJUSPEŠNEJŠI FILMI LETA 1956

Lani so imeli največji finančni uspeh tile filmi: Dečki in deklice (MGM), Kralj in jaz (20th Century-Fox), Trapez (United Artists), Visoka družba (MGM), Jutri bom jokala (MGM), Piknik (Columbia Pictures), Vojna in mir (Paramount), Zgodba o Ediju Dunchinu (Columbia Pictures), Moby Dick (Warner Brothers) ter Zasledovalci (Warner Brothers). V prvih mesecih leta 1957 pa so imeli največji uspeh: Cajnica (MGM), Deset zapovedi (Paramount), Anastazija (20th Century-Fox), Baby Doll (Warner Brothers) in Sedem čudežev sveta (Cinarama).

MOŠKI IN ŽENSKI KLUBI OCENJUJEJO

Ameriški moški gledalci so izbrali najbolj priljubljena igralca za leto 1956. To sta Kim Novak in Rock Hudson. Zveza ženskih klubov pa je proglasila za najboljšega igralca Lawrencea Oliverja.

»DESET BOŽJIH ZAPOVEDI«

Ameriški film »Deset božjih zapovedi« je žel onstran oceana velik uspeh in prinesel lep dobiček. Stal je trinajst milijonov dolarjev, a od tega ima podjetje že 10 milijonov spet v žepu. Strokovnjaki sodijo, da se bo izkupiček desetkrat povečal, ko bodo film zavrteli v Evropi.

Razstava slovenskega tiska v Trstu

hu, in še kako. Te knjige so dokaz ljubezni in požrtvovalnosti starejšega rodu, ki se je zagrizeno upiral fašističnemu nasilju, vzdržal in zmagal. Naša mladina bi se lahko pri njem vzgledovala v ljubezni do naroda.

Ta del razstave je najboljše in najzanimivejši. Obiskovalec kar strmi, koliko knjig je izšlo na Tržaškem in Goriškem pod fašizmom — in kakih knjig! Ena je zanimivejša od druge, tudi še za današnje bralce, n. pr. »Povesti o strahovih« ali »Mrtvi, ki se vračajo« Franceta Bevka in druga njegova dela, ki so danes skoraj neznana mlajšemu rodu, a še vedno polna čara. Mirno lahko rečemo, da je v času fašizma izhajalo na Tržaškem in Goriškem več knjig kot danes. Povojni čas predstavljajo na razstavi v glavnem knjiga »Devinski sholar« Alojza Rebule, »Moj tržaški naslov« Borisa Pahorja in knjige Metoda Turnška, poleg tega pa še nekaj revij. Edino v tem pogledu je povojni čas bogatejši kot predvojni.

Razstava je dejansko prav poučna in gre Narodni in študijski knjižnici vse priznanje, da jo je priredila. Pred obiskovalca je razgrnila vso našo kulturno zgodovino zadnjega stoletja, skromno po debelini zvezkov, a vendar bogato po idejah in človeških kvalitetah ljudi, ki so jo gojili in nam jo ohranili, z nalogo, da jo mi gojimo dalje.

GOSPODARSTVO

VINO VREI

Pravijo, da, ko trta cvete, cvete tudi vino. Vsako vino, ki ima še nekoliko nerazkrojene sladkorja in vsebuje manj kot 15 odstotkov alkohola, bo začelo res zopet kipeči, brž ko se pomladna toplota nekoliko dvigne.

To je sicer naravno, a obenem nevarno, ker se vino zaradi zanikrnosti (ali mlo rečeno zaradi nepazljivosti kletarja) rado skisa. Da se to prepreči, svetujemo vsem, ki imajo še količkaj sladka vina, da nastavijo na sode kipele vehe. Te namreč branijo, da pride zrak — in kislobne bakterije — v dotiko z vinom. Kipele vehe moramo pustiti na sodu, dokler se ne konča kipeenje. Potem se bo vino zbistrilo in takrat sod začepimo.

Kipele vehe je lahko steklena ali pločevinasta, lahko si jo pa tudi sami napravimo: vehe prevrtamo v sredini in v luknjo vtaknemo en konec cevke iz gume ali iz plastike, drugi konec pa vtaknemo v kozarec ali v primerno posodico z vodo. Po cevki bo uhajal iz soda plin — ogljikov dvokis, ki nastaja poleg alkohola iz sladkorja; v sod pa ne bo mogel prodirati zrak z bolezenskimi bakterijami in tako ni nevarnosti, da se vino skisa.

ŠKODE ZARADI POZEBE

niso še ugotovili, a računajo, da bo po vsej Italiji preseglja 50 milijard lir. Na Tržaškem in Goriskem znaša škoda 1 milijardo, v Furlaniji pa 7 milijard. Zelo velika je škoda tudi v Južnem Tirolo.

KAKŠEN MRZ ŠKODUJE SADNEMU DREVJU?

V zimskem času, ko drevje počiva (v njem ni pretakanja sokov), lahko pade temperatura zelo nizko, ne da bi sadno drevje kaj trpelo. Drugače pa je, če je drevo že začelo poganjati, cveteti in je plod že zarojen. V tem pogledu pravijo izkušnje:

Če je cvetno popje še zaprto, prenesejo češnje do 2.2° C mraza pod ničlo, hruške, jablane, breskve in marelice pa celo do 3.9° C. Če je drevje v polnem cvetju, vzdrže breskve do 2.8° C mraza, ostale navedene vrste pa največ do 2.2° C. Če pa je sad že zarojen, prenesejo marelice do 0.6° C, ostale vrste pa do 1.1°. Če je mraz hujši, je letina v hudi nevarnosti.

KRMA ZA MLEKARICE

Ne dela prav, kdor krmi vse krave enako. Vsakomur mora biti jasno, da mora molzna ali breja krava dobiti več krme kot jalova.

V tem času potrebuje vsaka krava — tudi jalova — dnevno od 60 do 70 kg sveže trave, v zimskem času pa okoli 15 kg sena. Če ima krava mleko, ji moramo dodati za vsake 4 litre mleka po en kg močnega krmila.

DVIGA SE POTROŠNJA MESA

Lansko leto se je dvignila v Italiji potrošnja mesa za skoraj 10% v primeri z l. 1955. Letos se pa še dviga. Približno polovico mesa so dala goveda, okoli 1/3 so nudili prašiči, 8% pa je bilo konjskega mesa.

UMETNO OPLOJEVANJE

Poskuse so delali že prej, a pravo oplojevanje goved se je začelo širiti šele po l. 1948. Izvedenci računajo, da se umetno osemeni letno že nad 50 milijonov krav ali okoli 8%

vseh krav na svetu. — Najbolj se je umetno oplojevanje uveljavilo v državah, kjer je živinoreja posebno napredna, in sicer na Danskem, Nizozemskem, v Angliji in v ZDA. Tu oplodijo na ta način skoraj plovico krav.

SVINJA S 197 MLADIČI

Ta svinja ni seveda imela vseh 197 naenkrat, temveč v 12 gnezdih, po 2 na leto. Svinjo razkazujejo po velesejnih in je bila razstavljena tudi na zadnjem v Milanu, seveda kot reklama za določeno krmo.

PREČISTI OZEBLE TRTE

Sedaj je skrajni čas, da prečisti vse od pozebe oškodovane trte. Prečisti tako, kot smo svetovali v zadnji številki. Ozeble trte bodo letos pognale mnogo poganjkov iz starega lesa, spodaj na steblo. Te je potrebno odstraniti (omandrati). Ne zabi pognojiti ozebljih trt! Z gnojilom moraš biti radodaren: raje malo več! Ne zabi tudi škropiti in žveplati proti peronospori, oziroma oidiju!

UNIVERZALEN KOMPOST

Kompost pozna vsak vrtnar in cvetličar, ki ta gnoj izdatno uporablja. Ker cvetličarji tudi vedo, da potrebuje skoraj vsaka cvetlica posebno sorto mešanca, so vedno v skrbeh, kje bodo dobili za vse prilike pripravne sestavne surovine.

To vprašanje so sedaj rešili Nemci, ki so

zgradili v ta namen posebne tvornice in svoje odkritje zaščitili s patentom tudi v ostalih državah, kamor so ga prodali in kjer so tudi bile zgrajene tvornice za izdelavo novega mešanca.

Nemci ga imenujejo »univerzalna zemlja«, kar pomeni, da služi prst povsod, posebno pa v cvetličarstvu. Sestavljajo jo iz ilovice in šote, vso mešanico pa prepojijo z raztopljenimi umetnimi gnojili. Ilovica je po svoji kemični sestavi rodovitna, a je težka; šota sestavljajo razpadajoče rastline. Oboje premešano je rahla gmota, ki vsrka mnogo gnojil.

Univerzalni kompost danes uporabljajo že v mnogih državah, kamor ga Nemci izvažajo kar v velikih vlakih. Pojavil se je tudi že na italijanskem trgu, kjer pa še ni posebno znan.

RADIOAKTIVNA PŠENICA

Preizkuševališče v Lincolnshire (Anglija) je poslalo v atomsko središče Harwell seme pšenice sorte »Koga 2«, kjer so ga izpostavili vplivu jedrne sile. Sorto so nato posejali in so jo sedaj poželi. Pšenica je dala hektarski donos 72 stotov, medtem ko je ista sorta dala brez vpliva jedrne sile samo 30,7 stota na hektar. Iz vsakega semena se je razvilo povprečno 7 stebel, medtem ko navadno seme daje le od 3 do 4 stebela. Moka je po vrednosti enaka najboljši kanadski. Vse pridobljeno seme bo služilo za nadaljnje poskuse.

Iz tega vidimo, kolikšne proizvodne močnosti nam odpira atomska ali jedrna sila.

Športni pregled

PO BLESTEČI ZMAGI PORAZ

Ze od nekdanj je za jugoslovansko državno reprezentanco veljalo kruto pravilo, da je po blestečem uspehu nujno sledil poraz. Tako je bilo tudi v soboto. Po veliki zmagi nad Italijani so bili »plavi« v Bratislavi tesno poraženi (1:0) v tekmi z bojevitvo češko reprezentanco. Res je, da je zvezni trener Tirnanič naletel pred tekmo na nepredvidene težave in da je moral vigrano »zagrebško« moštvo precej spremeniti. Toda Jugoslovani so imeli v soboto pred seboj drugačnega nasprotnika kakor v Zagrebu. Čehi se od Italijanov razlikujejo ne samo po načinu igre, temveč tudi po svojih atletskih in tehničnih sposobnostih. Za domačine je edini gol zabil srednji napadalec Borovička v 12. minuti drugega polčasa. Jugoslavija je nastopila v naslednji postavi: Beara; Spajič, Crnković; Santek (Mitič), Krstič II., Boškov; Liposinovič, Milutinovič, Vukas, Kostić (Veselinovič), Zebec. Vratar Beara ali »veliki Vladimir«, kot ga drugod imenujejo, ki je v soboto zaigral 50. tekmo v državni ekipi, je bil junak dneva. Češka je nastopila s precej pomlajeno ekipo in se je s to zmago približala najboljšim moštvom na svetu.

Stanje za mednarodni pokal je naslednje:

Madžarska	12	8—521	25:12
Češka	10	6—501	17:9
Avstrija	8	8—323	16:17
Jugoslavija	7	9—234	16:12
Italija	3	5—113	4:14
Švica	2	6—024	8:19

Jugoslavija mora igrati še s Švico, Italija pa z Madžarsko, Avstrijo, Švico in dvakrat s Češko.

40. KROŽNA DIRKA PO ITALIJI

V soboto se je v Milanu začela 40. Krožna dirka po Italiji (Giro d'Italia). Udeležuje se je 119 kolesarjev, med katerimi so vsi najboljši dirkači sveta. Kolesarji bodo vozili po naslednji progi: iz Milana bodo preko Verone šli v južno Italijo, in sicer čez Neapelj, od koder se vrnejo v Genovo in nato preko Francije in Švice v Milan. Proga je dolga 3943 km, šteje 21 etap, 16 vzponov in 30 »letečih« ciljev.

Glavni favoriti so brez dvoma tuji dirkači, in sicer Luisson Bobet, Charly Gaul, Raphael Geminiani,

Wout Wagtmans, Raymond Impanis in Rene Strehler. Italijani to pot prvič nastopajo brez znanih, a starih kolesarjev, kot so Coppi, Magni in Bartali. Odsotni pa so tudi nekateri drugi vrhunski kolesarji (Koblet, Kubler, Ockers).

Cast Italijanov bodo branili mlajši, kot so: Baldini, Fallarini, Carlesi, Nencini, Moser, Boni in že preizkušeni Fornara, Defilippis, Astrua in Monti.

Povojni zmagovalci te dirke so naslednji: 1946 Bartali; 1947 Coppi; 1948 Magni; 1949 Coppi; 1950 Koblet; 1951 Magni; 1952 Coppi; 1953 Coppi; 1954 Clerici; 1955 Magni in 1956 Gaul.

V prvi etapi Milano-Verona je v končnem sprintu zmagal Belgijec Van Stenberg; v drugi (Verona-Boscochiesanuova) na kronometer Luksemburžan Gaul, v tretji (Verona-Ferrara) Španec Poblet in v četrti (Ferrara-Cattolica) Belgijec Vlaeyen. Na lestvici je prvi Francoz L. Bobet.

SPORT PO SVETU

Nogomet — V nedeljo bo v Lizboni nogometno srečanje med Portugalsko in Italijo, ki bo veljalo za svetovno prvenstvo. Zanimanje za tekmo je zelo veliko in domačini so gotovi, da bodo laško moštvo porazili. Italijani bodo precej spremenili ekipo, ki je igrala v Zagrebu. V moštvo bodo le trije igralci Fiorentine. Nastopili bodo verjetno v naslednji postavi: Buffon; Fontana, Cervato; Chiappella, Bernasconi, Posio; Ghiggia, Boniperti, Bean, Montuori, Peasola.

V Ljubljani je jugoslovanska B enajstotica zasluzeno, čeprav tesno (1:0) premagala češko B reprezentanco. V nedeljo je Škotska porazila (2:1) Švico, Zahodna Nemčija Wales (z istim izidom) in Anglija je zaigrala neodločeno (1:1) s Svobodno Irsko.

Tenis — Prejšnji teden so odigrali osmine finala evropske cone za Davisov pokal. Italija je premagala s 5:0 Nizozemsko. Ostali zmagovalci so Mehika, Belgija, Velika Britanija, Francija, Danska, Švedska in Poljska. V azijski coni so v finalu Filipini porazili Japonsko.

Motociklizem — V Hockenheimu so se začele dirke za svetovno prvenstvo. Italijana Ubbiali na vozilu M. V. ter Liberati na motorju znamke Gilera sta zmagala v 125 in 250 cm, oziroma v 350 in 500 cm. V sidecaru je bil prvi Nemeč Hillebrand (BMW).

Avtomobilizem — Avtomobilska zveza je zaradi posledic dirke »Mille Miglia« sklenila odložiti vse cestne dirke tako za avtomobile kot za motorje.

Zaroka ob jezeru

2

»Vrzi še eno blazino,« je prosil Miha. Črnolaska se je smejala vsa zadovoljna: »Petnajst jih že imaš. Vzemi kar celo posteljo.«

Kljub vsemu pa je zginila z okna in kmalu nato je prifrčala dol blazina. Miha se je zahvalil in šel k avtu, da končno zavaruje svoje glasbilo z blazinami.

»Srečno pot,« je zavpilo dekle za njim, »in srečen skok v novo leto.«

Ko sta se odpeljala, so zadoneli za njima zvoki odhodnice. »Prijazni fantje,« je menil Miha. Molče sta se peljala skozi staro mesto. Vsakih deset minut se je Miha skrbno ozrl, ali je glasbilo še pokonci. Prijatelj Novič se je nasmehnil: »Čemu pravzaprav vlačiš to stvar domov? Mar bi jo pustil na glasbeni šoli.«

»No, sliši, saj se vendar ne morem od nje ločiti dva dni pred svojim koncertom. Sicer pa tudi Vito...«

Prijatelj se je zdrznil in je hotel nekaj vprašati, Miha pa ga je prehitel: »No, kajpak, saj sva z Vito dvojčka!«

Za Noviča ni bila nikakšna novost, da ljubi Miha najbolj dvoje reči na svetu: glasbo in svoje domače. Kadarkoli je pogovor nanesel nanje, je postal sicer molčeči Miha kar zgovoren. Novič, ki mu ni nikoli zmanjkalo besed, je zmajal z glavo: »Družina sem, družina tja, tudi mi se doma prav dobro razumemo. Toda ko slišim tebe pripovedovati o svojih, postanem kar zavidljiv. Vi se prav gotovo vsi sijajno med sabo razumete.«

»Saj to ni tako težko razjasniti,« je menil Miha. »Glej, pri nas doma nima nihče nobene skrivnosti pred drugim. — Če bi se kdaj pokazalo, da je kdo od družine kaj prav važnega skrnil zase, no — potem mislim, da bi to pomenilo začetek konca. Veš, naši starši nam nimajo ničesar prikrivati in mi ne njim.«

Moja sestra Gabi je včasih »hopsasa«, sicer pa skoro kot fant od farce. Mislim, da že nekaj velja, če brat sestro tako pohvali, kajne? Brat Vito je pa razumen in stvaren dečko. Včasih malo grob, toda duša.

Očka je pa kar — no, ne vem, občudujem ga. Vse najboljše nam hoče. Včasih je sicer pogreznjen sam vase, toda pri pisateljih se to večkrat dogaja. Oče je pravi naš tovariš.«

Ko mu je zmanjkalo besed, se je Miha prepustil svojim mislim.

TEDENSKI KOLEDARČEK

26. maja, nedelja: Filip Neri.
27. maja, ponedeljek: Križ. teden
28. maja, torek: Avguštin
29. maja, sreda: Magd. P.
30. maja, četrtek: Vnebohod
31. maja, petek: Marija Kr.
1. junija, sobota: Fortunat

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 22. maja 1957 si dobil oz. dal za:	
ameriški dolar	626—628 lir
avstrijski šiling	23,75—24,25 lir
100 dinarjev	90—95 lir
100 francoskih frankov	150—155 lir
funt šterling	1660—1720 lir
nemško marko	147—148 lir
pesos	14—17 lir
švicarski frank	146—147 lir
zlat	711—713 lir
napoleon	4975—5125 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 26. maja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše — Lea Perrot: »Začarani otok«; 13.30 Glasba jo željah; 16.30 Pianist Pino Calvi in orkester Dino Olivieri; 17.00 Slovenski zbori; 18.00 Boccherini: Kvartet za godala v A-duru, op. 39; 20.30 Umberto Giordano: »Fedoras«, opera v 3 dejanjih; 22.40 Glasba Sigmunda Romberga in Richarda Rodgersa.

Ponedeljek, 27. maja, ob: 12.00 Zivljenje in svet; 12.55 Kmečka godba; 18.00 Mozart: Koncert v D-duru, št. 4 za violino in orkester; 18.30 Z začarani police; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Znanost in tehnika; 21.15 Velika dela slavnih mojstrov; 22.00 Biografije slovenskih kulturnih revij; 22.15 Vokalni kvintet.

Torek, 28. maja, ob: 12.00 Sredozemske države in dežele; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Schubert: Kvartet za godala v A-molu; 19.15 Zdravniški vedež; 21.00 Radijski oder — Stefan Zweig: »Siromakovo jagnje«, tragikomedija v 3 dejanjih.

Sreda, 29. maja, ob: 12.00 Iz zgodovine zdravilstva; 13.30 Valčki Weberja, Sibeliusa in Čajkovskega; 18.00 Bela Bartok: Koncert št. 3 za klavir in orkester; 18.30 Pisani balončki, rad. tednik za najmlajše; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Obletnica tedna; 22.00 Italijansko povojno gledališče.

Četrtek, 30. maja, ob: 9.00 Slovenski motivi; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Chopin: Preludij, op. 28; 12.00 Oddaja za najmlajše — Henry Gheon - A. Debevec: »Mašna strežnika iz Santarema«; 13.30 Kvintet Avsenik; 16.07 Mozart: Divertimento št. 3 v D-duru; 17.00 Novela — Ivan Vouk: »Markova barka«; 18.00 Blaž Arnič: Koncert za violino in orkester; 19.20 Slovenski oktet; 21.00 Radijski

oder — Kurt Goetz: »Pokojna teta«, farsa v 1 dej.; 22.15 Od melodije do melodije.

Petek, 31. maja, ob: 12.00 O vitaminih; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Ravel: Koncert v G-duru za klavir in orkester; 18.30 Z začarani police; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Prireditve in umetnost v Trstu; 21.15 Velika dela slavnih mojstrov; 22.00 Velika arheološka odkritja; 22.15 Bach: Koncert v E-duru za violino in orkester.

Sobota, 1. junija, ob: 12.00 Zivljenja in usode; 13.30 Pestra operna glasba; 16.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 18.00 Od melodije do melodije; 18.30 Glasba za naše malčke; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 20.30 Kmečka godba; 21.00 Teden v Italiji; 21.15 Zabavna glasba; 22.00 Melodije iz revij; 23.30 Nočne melodije.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 374: Opazila sem pri svojih gorečkah (geranijah), da pri nekaterih črni steblo in da očitno hirajo. Kaj je temu vzrok? Kako bi to ozdravila?

Odgovor: Če je bolezen močno razvita, to je, če so steb'la že črna in so zato tudi vejice močnejše, ni nobenega zdravila. Bolezen je namreč povzročena po neki bakteriji (xanthomonas pelargoni), za katero še ni odkrito učinkovito protisredstvo. Te gorečke morate izruti in jih sežgati, zemljo pa odstraniti in je ne uporabljati za druge lončnice. Tudi potaknjencev ne smete jemati od tako obolelih rastlin. Če pa samo sumimo, da bi se bolezen mogla razviti, potem razkužimo zemljo v loncu ali v posodi z železno galico (solfato di ferro); za navadni cvetlični lonček zadostuje kavina žlička železne galice, katero potrosimo po celi površini in z zemljo nekoliko premešamo. Svetovali bi, da vsako leto dodate lončnicam po kavino žličko zelene galice, ki je razkužilo in istočasno nekoliko pognoji zemljo in vpliva na živost barve.

IZ GORISKEGA UREDNISTVA

R. F. Dol 23. Na Vaše pismo Vam bomo v kratkem pismeno odgovorili, ko pregledamo zadevni za kon.

PROSVETNO DRUŠTVO »IVAN CANKAR«

priredi v nedeljo, 26. maja, ob 17. uri v dvorani na stadionu »Prvi maj« pravilnično igr v 3 dejanjih »V KRALJESTVU PALCKOV«

Ig'lo je spisal Josip Ribičič, uglasbil pa Ivan Grbec. Nastopa 55 šentjacobskih otrok. — Vtopnice se prodajajo v petek, 24. maja in v soboto, 25. maja, od 19. do 20. ure, v nedeljo pa od 10. do 11. ure na sedežu društva v ul. Montecchi 6. Eno uro pred predstavo dobiš vstopn'ce tudi pri blagajni dvorane.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

Gospodinjski kotiček**MARSIKATERO DELO LAHKO OPRAVIŠ SEDE!**

Povprečno prehodi gospodinja pri opravljanju hišnih del 12 do 13 km na dan in pri tem potroši preko 3000 kalorij; skoro toliko kakor delavec v železarni. Zaradi tega mnogi zavodi proučujejo vprašanje, kako bi gospodinja olajšala delo. Prvo pravilo, ki so ga postavili, se glasi: Če delo lahko opraviš sede, glej da ne stojiš!

Največ žena opravlja namreč delo stoje, čeprav bi lahko pri njem sedele; sem spada n. pr. lupljenje, čistjenje in likanje. Tudi s pripogibanjem izgubiš mnogo sil, vendar se mu ne moreš vedno izogniti. Zato se pa moraš pripogibati tako, da izgubiš čim manj sil. Če opraviš kakšno delo kleče na tleh, moraš pod kolena nekaj podložiti, da jih zaščitiš. Ko vstaneš, dvigni najprej eno nogo in nato šele drugo. Tako vstajanje je zlasti za starejše ljudi lažje. Kadar čistiš pod, se izogni pripogibanju s tem, da pritrdiš vse krtače, metle in krpe na dolga držala.

DROBNI NASVETI

— Če nimaš pri roki uteži za 5 dkg, vzemi jajce in stehaj z njim. Jajce tehta namreč povprečno 5 dkg.

— Ementalski sir se ne posuši hitro, ako ga zaviješ v krpo, namočeno v alkoholu.

— Belo emajlirano posodo zdrigni kdaj pa kdaj z zmesjo terpentina in soli, pa bo spet kot nova.

— Riž boš lepo prepražila, če dodaš vodi, v kateri se kuha, nekaj kapljic limoninega soka.

— Madeže na nepravilnem blagu očistiš z rumenjkom. Namažeš jih z raztepenim rumenjkom in puštiš, da se posuše. Nato jih zdrigni z mehko krtačo.

Naš recept:**SADNA SOLATA**

Vzemi 3/4 kg jabolk, pest orehov, 4 žlice sladkorja in 4 žlice smetane. Jabolka olup, zreži na tanke rezine, dodaj drobno zrezane orehe, sladkor in smetano ter vse dobro zmešaj!

SNG IN GLASBENA MATICA V TRSTU

V soboto, 25. maja, ob 20.30 v dvorani na stadionu »Prvi maj« in

v nedeljo, 26. maja, ob 16.30 v Ljudskem domu v Sv. Križu

zaključni predstavlj operete
PLANINSKA ROZA

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V TRSTU

V sredo, 29. maja, ob 20.30 v dvorani na stadionu

»Prvi maj« — premiera

John Steinbeck

ZIVI PLAMEN

drama v treh dejanjih

V četrtek, 30. maja, ob 17. uri v dvorani na stadionu

»Prvi maj«,

v petek, 31. maja, ob 20.30 v Prosvetnem domu na

Opčinah

ZIVI PLAMEN

»In tvoja mati?« ga je Novič predramil. »Pravkar sem mislil nanjo. Nadvse jo imamo radi.«

Mihaelov pogled je splaval po prekrasni dolini. Nato se je zopet zazrl na belo cesto.

»Ste pa res idealna družina.« je pritrdil Novič.

»Da — prav zares!«

»Gospod Vrbič, če ne boste vsega sladkorja stresli v svojo skodelico, pa mi le ponudite sladkornico.« je zagostolela Gabi pri popoldanski kavi bratovemu prijatelju.

V zadregi se je mladenič oprostil: »Prosim, milostiva gospodična...«

»No, prosim,« se je Gobi smejala. »Ste slišali, kaj je rekel? Milostiva gospodična« je rekel. Mihec take prijatelje kar vozi v hišo. Zato pa mi smete Vi stresti sladkorja, pa kar dve žlički.«

»Meni tudi,« je ponudil Miha gostu svojo skodelo.

Še očarljiva mamica se je oglasila: »Meni tudi.«

Vito se je nasmehnil in se je obrnil k bratu: »Povej, Miha, ali se že kaj bojiš?«

Eda Vrbič se je kar zdrznila, kot da bi ji porinil nož v srce. Oddahnila se je, ko je Vito mirno nadaljeval: »Jaz bi pred svojim prvim koncertom ne mogel mirno spati. Saj more biti težavno tako glasbilo, kot je čelo. Tipk nima. Ali kljub temu veš, kam moraš točno prijeti?«

Smehljaje se je brat pojasnjeval: »To že vem — toda malo

trepeta pred nastopom — moram že priznati, da ga imam.«

Mama je pozvedovala: »In Vi, gospod Novič, ali boste tudi Vi nastopili na svojem prvem koncertu?«

»Da, seveda tudi jaz, pa tudi mene malce drži. Saj veste, da sem iz umetniške družine. Ko se doma pogovarjamo o nastopih, prizna vsak, da se prej malce trese. Le oče ne; sicer pa ni čuda, ker med samimi družinskimi umetniki tvori kot deželni svetnik — izjemo.«

»Deželni svetnik Novič?« je dvignil glavo gospodar Vrbič. »Saj sva, Vaš oče in jaz, nekaj semestrov skupaj študirala.«

»Da, znano mi je.« je pritrdjeval mladi gost. »Oče mi je pripovedoval o tem, ko sem mu prvič omenil Mihovo ime.«

Ves zadovoljen se je Vrbič naslonil na stolu. Pred očmi so mu begale slike iz mladosti. Spomnil se je na nočne sprehode in razgovore s prijateljem Novičem. Težko mu je bilo pustiti glasbo, toda ko so mu profesorji odsvetovali, ni niti z očmi trenil. Raje dober pravnik, je menil, kakor pa povprečen klavirski umetnik. Vendar pa ni zgubil ljubezni do umetnosti. Vsaj enkrat na teden je moral v opero. Tudi mati je bila taka...

Tomo Vrbič se je gostu prijazno nasmejal. Naglas je pripovedoval, kako sta hodila v gledališče, v zadnjo galerijo ali v študentsko »lastavičje gnezdo«. »Kako smo občudovali umetnike in umetnice, katerih imena so že davno šla iz spomina.« Z žalostnim prizvokom je našteval imena slavnih znanih pevcev in igralcev.

(Nadaljevanje priložnosti)